173

Μια ανάσα πριν από το κραχ η Ελλάδα

Η αποδιάρθρωση είναι ήδη ορατή σε τομείς της οικονομίας, ενώ το Γενικό Λογιστήριο αγωνίζεται για την καταβολή μισθών και συντάξεων

Των **Β. ΖΗΡΑ, ΧΡ. ΚΟΨΙΝΗ, Π. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΧΡ. ΛΙΑΓΓΟΥ, ΣΤ. ΚΟΥΣΟΥΝΗ, ΑΝ. ΝΤΟΚΑ, Π. ΜΠΟΥΛΟΥΤΖΑ, Ν. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ, Μ. ΛΕΜΠΕΣΗ**

Η παρατεταμένη προεκλογική περίοδος, η πολιτική αβεβαιότητα και ο διογκούμενος κίνδυνος εξόδου από το ευρώ δίνουν τη χαριστική βολή σε μια οικονομία που δοκιμάζεται ήδη επί μια πενταετία από την ύφεση, τη βίαιη δημοσιονομική προσαρμογή και την κατάρρευση του αναπτυξιακού της μοντέλου. Η Κομισιόν και το ΔΝΤ μπορεί να μην έχουν αλλάξει ακόμη επισήμως το μακροοικονομικό τους σενάριο, αλλά θεωρούν δεδομένο ότι η πρόβλεψη για συρρίκνωση του ΑΕΠ κατά 4,7% φέτος είναι πλέον αισιόδοξη. Πιο κοντά στην πραγματικότητα φαίνεται να είναι η εκτίμηση του ΟΟΣΑ για μείωση του ΑΕΠ κατά 5,3% και η παράταση της ύφεσης για έκτο συνεχόμενο χρόνο, το 2013. Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις στελεχών του Γενικού Λογιστηρίου, ο συνδυασμός ενός δυσμενέστερου μακροοικονομικού σεναρίου και των εκτιμώμενων αστοχιών στην εκτέλεση του προϋπολογισμού θα έχουν ως αποτέλεσμα την υπέρβαση του στόχου του ελλείμματος κατά 1 - 1,5 μονάδα του ΑΕΠ ή κατά 2 - 3 δισ. ευρώ.

Κι αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι από τις επικείμενες εκλογές θα προκύψει σταθερή κυβέρνηση, η οποία θα ολοκληρώσει σύντομα την επαναδιαπραγμάτευση του Μνημονίου με την τρόικα, ώστε να αποκατασταθεί η ροή χρηματοδότησης προς την ελληνική οικονομία με τα κεφάλαια του δανείου από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ. Μια δεύτερη προϋπόθεση είναι ότι στο μεσοδιάστημα δεν θα προκύψει κάποιο ατύχημα, όπως η ανεξέλεγκτη εκροή καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα.

Ωστόσο, ενδείξεις αποδιάρθρωσης είναι ήδη ορατές και στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Στον δημοσιονομικό τομέα, τα έσοδα είναι εκτός στόχων, καθώς στην προϊούσα ανικανότητα του κρατικού μηχανισμού και στην οικονομική δυσπραγία προστίθεται η απροθυμία των φορολογουμένων να τακτοποιήσουν τις υποχρεώσεις τους. Στο σκέλος των δαπανών, η απόφαση του EFSF να παρακρατήσει ένα δισ. ευρώ από την τελευταία δόση του δανείου και η προειδοποίηση των δανειστών ότι δεν πρόκειται να καταβληθεί άλλη εάν η νέα ελληνική κυβέρνηση απορρίψει το Μνημόνιο, έχουν οδηγήσει σε στάση πληρωμών προς τον ιδιωτικό τομέα, καθώς το Γενικό Λογιστήριο προσπαθεί να εξασφαλίσει για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο διάστημα το στοιχειώδες, δηλαδή την καταβολή μισθών και συντάξεων. Η αγορά ενέργειας βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης λόγω της έλλειψης ρευστότητας και της αδυναμίας πρόσβασης των επιχειρήσεων του κλάδου σε τραπεζικό δανεισμό.

Οι συναλλαγές των ελληνικών επιχειρήσεων με το εξωτερικό έχουν γίνει σχεδόν αδύνατες μετά την απόφαση ασφαλιστικών εταιρειών να μην ασφαλίζουν συναλλαγές με την Ελλάδα. Υπό τον φόβο της εξόδου από το ευρώ, όλοι προσπαθούν να πάρουν αποστάσεις ασφαλείας, με πιο ακραίο παράδειγμα την απόφαση αυστραλιανής τράπεζας να μη στέλνει ούτε εμβάσματα πελατών της στην Ελλάδα μέσω ελληνικών τραπεζών.

Η ελληνική τραγωδία

1 **Τα δημόσια έσοδα** εμφανίζουν σημάδια κατάρρευσης. Τίθεται ζήτημα εύρεσης εσόδων για να καταβληθούν μισθοί και συντάξεις.

2 **Στα πρόθυρα χρεοκοπίας** οι βασικοί «παίκτες» της αγοράς ενέργειας. Ορατό το ενδεχόμενο μπλακ άουτ. Σε οριακή κατάσταση η ΔΕΗ.

3 **Οι κρατήσεις στα ελληνικά ξενοδοχεία** εμφανίζουν διψήφιο ποσοστό μείωσης για το σύνολο της σεζόν. Ο τουρισμός ετοιμάζεται για το χειρότερο καλοκαίρι των τελευταίων χρόνων.

4 **Μέσα σε διάστημα 54 μηνών,** έχει αφαιρεθεί λογιστικά από το Χ.Α. το ιλιγγιώδες ποσό των 182,48 δισ. ευρώ, που αντιστοιχεί σε πτώση 90,90%.

5 **Τα σοβαρότερα προβλήματα** στα ασφαλιστικά Ταμεία ενδέχεται να εκδηλωθούν από τον Ιούλιο, με δυσκολία στην καταβολή των συντάξεων.

6 **Εάν δεν αντιμετωπιστεί η ύφεση,** το επόμενο έτος θα κλείσει το 20% των δημόσιων νοσοκομείων.

7 **Η οικοδομική δραστηριότητα** έχει υποχωρήσει κατά 75% από το 2007 και το 2012 πάμε για νέο αρνητικό ρεκόρ.

8 **Το 2011 λειτουργούσαν** 68.000 λιγότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις έναντι του 2010.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Έσοδα
Απειλούνται άμεσα με κατάρρευση...

Τα δημόσια έσοδα έχουν καταρρεύσει. Τον περασμένο Μάιο παρουσίασαν μείωση 10% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2011, γεγονός που οφείλεται στη μείωση της κατανάλωσης καθώς και στις περιορισμένες εισπράξεις από τον φόρο επί των κερδών των επιχειρήσεων. Η κατάσταση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί τουλάχιστον μέχρι τα τέλη Ιουλίου, δεδομένου ότι το Δημόσιο δεν περιμένει έσοδα από τον φόρο εισοδήματος, την εισφορά αλληλεγγύης και το τέλος επιτηδεύματος.

Επίσης άγνωστο παραμένει εάν θα εισπραχθεί το ειδικό τέλος ηλεκτροδοτούμενων χώρων μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ λόγω των σημαντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η εταιρεία. Σημειώνεται ότι μόνο από το τέλος ακινήτων έχει υπολογισθεί η είσπραξη περίπου 2,5 δισ. ευρώ. Ακόμα όμως και αν ξεκινήσει η καταβολή του στα τέλη Ιουνίου, σίγουρα ένα τμήμα του θα καταβληθεί το 2013. Υπό αυτές τις συνθήκες η κυβέρνηση καλείται να βρει τους απαραίτητους πόρους προκειμένου να τακτοποιήσει τις υποχρεώσεις της, τόσο στο Δημόσιο (πληρωμές μισθών και συντάξεων) όσο και προς τρίτους. Αν και το Δημόσιο έχει κηρύξει μερική στάση πληρωμών, τίθεται ζήτημα εύρεσης εσόδων για να καταβληθούν μισθοί και συντάξεις.

Από τις αρχές Αυγούστου, πάντως, ελπίζεται ότι θα ξεκινήσει η τόνωση των εσόδων λόγω της καταβολής του τριπλού φόρου από τα φυσικά πρόσωπα. Συνολικά το υπ. Οικονομικών υπολογίζει να εισπράξει περί τα 9 δισ., ποσό που δύσκολα θα βρουν τα νοικοκυριά.

Νοσοκομεία
Ούτε σύριγγες ούτε γάζες ούτε φαγητό

Ενα βήμα πριν από το κραχ βρίσκονται τα δημόσια νοσοκομεία της χώρας, που καλούνται να αντιμετωπίσουν την αυξημένη ζήτηση από τους πολίτες αλλά και τις ολοένα εντεινόμενες ελλείψεις προσωπικού και υλικών. Εν μέσω οικονομικής κρίσης, η διακοπή της χρηματοδότησης προς τη χώρα μας από τους δανειστές αλλά και η συσσώρευση χρεών του ΕΟΠΥΥ φέρνουν όλο και πιο κοντά την εφιαλτική εκτίμηση του πρώην υπουργού Υγείας κ. Ανδρ. Λοβέρδου, σύμφωνα με την οποία εάν δεν αντιμετωπιστεί η ύφεση, το επόμενο έτος θα κλείσει το 20% των δημόσιων νοσοκομείων.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του υπ. Οικονομικών, τα χρέη των νοσοκομείων προς τους προμηθευτές τους έως και τον Απρίλιο ανέρχονταν στα 1,58 δισ. ευρώ. Ο ΕΟΠΥΥ χρωστά στο ΕΣΥ από το 2011 το ποσό των 1,7 δισ. (αφορά χρέη των Ταμείων που εντάχθηκαν στον Οργανισμό) και για τους πρώτους πέντε μήνες του 2012 περίπου 450 εκατ. Το αποτέλεσμα φαίνεται στην καθημερινή λειτουργία των νοσοκομείων: οι ελλείψεις απλών και φτηνών αναλώσιμων υγειονομικών υλικών, όπως γάντια, σύριγγες, γάζες κ.ά., έχει πλέον γίνει μόνιμη κατάσταση, που λύνεται συνήθως με «εσωτερικό» δανεισμό από νοσοκομείο σε νοσοκομείο ή με αγορές από κοντινά φαρμακεία. Προβλήματα παρατηρούνται ακόμα και στη σίτιση των νοσηλευόμενων ασθενών, αφού το τελευταίο διάστημα είναι όλο και πιο συχνά τα φαινόμενα νοσοκομείων που υποχρεώνουν σε «νηστεία» τους ασθενείς στο πλαίσιο της μείωσης δαπανών.

Ενέργεια
Ορατό ενδεχόμενο το μπλακ άουτ

Στον αστερισμό του «κραχ» έχει μπει για τα καλά η αγορά ενέργειας, με τους αρμοδίους να καταβάλλουν απέλπιδες προσπάθειες για να αποτρέψουν το ορατό ενδεχόμενο του μπλακ άουτ. Το «ντόμινο» των ανεξόφλητων οφειλών, που ξεκίνησε με το λουκέτο των Energa και Hellas Power, έχει προκαλέσει οικονομική ασφυξία σε όλη την αγορά και έχει φέρει το σύνολο των εταιρειών του τομέα στα πρόθυρα της χρεοκοπίας.

Η ΔΕΗ διασώθηκε προς το παρόν με μια ένεση ρευστότητας ύψους 380 εκατ. ευρώ παραμονές των εκλογών της 6ης Μαΐου. Τέλος Ιουνίου, όμως, η επιχείρηση θα κληθεί να επιστρέψει στο Δημόσιο τα 250 εκατ. που παρακράτησε από τις δόσεις Μαρτίου και Απριλίου του ΕΤΗΔΕ, καθώς και να αποπληρώσει δάνεια ύψους 600 εκατ., όταν οι ζημιές του τριμήνου έφτασαν στο 1,4 δισ. και οι ανεξόφλητες οφειλές από λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος στο 1,2 δισ. Σήμερα το πρόβλημα έχει μετατοπιστεί στη ΔΕΠΑ, η οποία αδυνατεί να πληρώσει τους διεθνείς προμηθευτές φυσικού αερίου λόγω μη αποπληρωμής οφειλών ύψους 300 εκατ. από τους ιδιώτες ηλεκτροπαραγωγούς - πελάτες της. Το Δ.Σ. της εταιρείας θα πρέπει να απαντήσει τη Δευτέρα στο δίλημμα αν θα αφήσει τη χώρα χωρίς αέριο και ακολούθως χωρίς ηλεκτρικό, αφού το 25% της ηλεκτροπαραγωγής στηρίζεται σε φυσικό αέριο ή θα προκαλέσει μια βίαιη χρεοκοπία των ιδιωτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, κατεβάζοντας τις στρόφιγγες αερίου και ζητώντας από τις τράπεζες την κατάπτωση των εγγυητικών τους επιστολών.

Χρηματιστήριο
Μαζική και προγραμματισμένη φυγή των ξένων

Η ασύμμετρη πορεία του Χρηματιστηρίου Αθηνών (Χ.Α.) αμέσως μετά τις εκλογές της 6ης Μαΐου υποδηλώνει την τυπική χρεοκοπία της χώρας και την εξάντληση των δυνάμεων της ελληνικής επιχειρηματικής σκηνής που προετοιμάζονται για την επόμενη μέρα του ευρώ... Είναι η πρώτη προεκλογική συμπεριφορά του Χ.Α., από το 1980 μέχρι σήμερα, όπου η μαζική φυγή των ξένων, είτε κερδοσκοπικών κεφαλαίων είτε διεθνών οίκων, γίνεται προγραμματισμένα, χωρίς πανικό, με συνέπεια να απονευρώνουν και τις τελευταίες άμυνες του Χ.Α. Με συνολικές απώλειες 27,99% στο πεντάμηνο, το Χ.Α. έχει υπερκεράσει τις μισές απώλειες του 2011, οπότε είχαμε τη δεύτερη χειρότερη επίδοση (-51,88%) από το 1964.

Ταυτόχρονα, η κεφαλαιοποίηση κατρακύλησε στα 19,5 δισ. ευρώ και αντιστοιχεί μόλις στο 9,75% του φετινού ΑΕΠ. Από το 2008 που ξεκινά η ύφεση στην Ελλάδα μέχρι και το τέλος του 2011 έχουν χαθεί περισσότερες από 22.000 θέσεις στις 265 εισηγμένες του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Είναι αξιοσημείωτο ότι πολλές καθιέρωσαν τις υποχρεωτικές άδειες 2 και 3 ημερών εντός του μήνα άνευ αποδοχών, επιτυγχάνοντας μέση μείωση του κόστους εργασίας, που ξεπερνά το 10% και 15%.

Μέσα στο διάστημα των 54 μηνών (από 31/10/2007), από τότε που άρχισε η πιστωτική κρίση στις ΗΠΑ μέχρι και σήμερα, έχει αφαιρεθεί λογιστικά από τη αγορά το ιλιγγιώδες ποσό των 182,48 δισ. ευρώ που αντιστοιχεί σε πτώση 90,90%. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη κατάρρευση στη χρηματιστηριακή ιστορία, αφού έχουν διαγραφεί πλήρως τα οφέλη της αγοράς από την 11χρονη πορεία της Ελλάδας στη Ζώνη του Ευρώ, με τον Γενικό Δείκτη να έχει κατρακυλήσει στα επίπεδα του 1990 και την πλειονότητα των μετοχών να έχει επιστρέψει στα επίπεδα της διετίας 1988-1989. Να διευκρινίσουμε, δε, ότι τα 2/3 των σημερινών εισηγμένων δεν υπήρχαν στη δεκαετία του '80, γεγονός που μεγεθύνει την οικονομική διάλυση κεφαλαιοποιήσεων και αποτιμήσεων στις ελληνικές μετοχές. Τέτοια μεγάλη πτώση δεν έχει καταγραφεί ποτέ άλλοτε στη χρηματιστηριακή ιστορία.

Ασφαλιστικά Ταμεία
Δύσκολη η καταβολή συντάξεων τον Ιούλιο

Η αυξανόμενη ανεργία, η μείωση των μισθών και τα προβλήματα ρευστότητας στην αγορά, σε συνδυασμό με τα χρόνια και ανυπέρβλητα προβλήματα της δημόσιας διοίκησης, όπως είναι η καθυστέρηση στη μηχανογράφηση, έχουν εξαντλήσει τα αποθέματα στα ασφαλιστικά Ταμεία. Η όποια ωφέλεια από τη μείωση των συντάξεων εξανεμίστηκε, την ώρα που μια μονάδα αύξησης της ανεργίας προκαλεί για το ΙΚΑ απώλεια εσόδων 400 - 450 εκατ. ευρώ.

Τα σοβαρότερα προβλήματα ενδέχεται να εκδηλωθούν ήδη από τον Ιούλιο με δυσκολία στην καταβολή των συντάξεων. Μόνο το ΙΚΑ θα χρειαστεί περίπου 1,5 δισ. ευρώ, πέραν της προβλεπόμενης χρηματοδότησης, για να πληρώσει τις συντάξεις του δεύτερου εξαμήνου, ενώ ΟΓΑ και ΟΑΕΕ θα χρειαστούν περίπου 800 εκατ. ευρώ. Τα δύο Ταμεία χορηγούν συντάξεις σε 2.200.000 δικαιούχους και θα λάβουν μέχρι τα τέλη του 2012 ποσό ύψους 8,5 δισ. από τον κρατικό προϋπολογισμό. Υπενθυμίζεται ότι ήδη από τον Απρίλιο καταβλήθηκε επιχορήγηση ύψους 2,3 δισ. για την κάλυψη των ταμειακών αναγκών του πρώτου τετραμήνου την ώρα που μόνο στον ΟΑΕΕ το 55% των ελεύθερων επαγγελματιών είχε διακόψει την καταβολή των εισφορών. Ταυτοχρόνως στα ύψη έχουν οδηγηθεί οι οφειλές των Ταμείων σε οργανισμούς και άλλους ασφαλιστικούς φορείς. Αυτού του τύπου ο εσωτερικός «δανεισμός» για το ΙΚΑ ανέρχεται στο ποσό των 7,5 δισ., ενώ παρά την αποδέσμευση του κλάδου υγείας, το χρέος προς τον κλάδο ασθενείας ξεπερνά τα 13 δισ.

Τουρισμός
30% - 50% λιγότερες οι νέες κρατήσεις

Κάθετη πτώση εμφανίζουν τα μεγέθη του ελληνικού τουρισμού τη φετινή περίοδο, ενώ οι εκτιμήσεις για το υπόλοιπο της σεζόν παραμένουν δυσοίωνες. Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις για το τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου παρουσιάζουν μείωση της τάξης του 15,1% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Οι αφίξεις ξένων τουριστών για το ίδιο διάστημα σημειώνουν πτώση κατά 11,2%. Οι κρατήσεις στα ελληνικά ξενοδοχεία εμφανίζουν διψήφιο ποσοστό μείωσης για το σύνολο της σεζόν. Ειδικά μετά τις εκλογές, ο ρυθμός των νέων κρατήσεων μειώθηκε σε ποσοστό από 30% έως 50%, ανάλογα με την περιοχή. Η μείωση της ζήτησης για διαμονή στα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα φθάνει μέχρι στιγμής στο 70%, ενώ την ίδια ώρα οι κρατήσεις στο γιότινγκ εμφανίζουν τον Μάιο πτώση της τάξης του 30% σε σχέση με τον ίδιο μήνα πέρυσι.

Ακυρώσεις κρατήσεων από το εξωτερικό μετά το αποτέλεσμα της πρόσφατης εκλογικής αναμέτρησης καταγράφουν ακόμη και ξενοδοχεία υπερπολυτελείας στην Κρήτη από πιστούς πελάτες τους υψηλού εισοδηματικού επιπέδου. Μάλιστα, οι ξενοδόχοι φοβούνται τα χειρότερα αν δεν προκύψει σταθερή κυβέρνηση μετά και τις εκλογές.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ξενοδόχου, που δέχθηκε τηλέφωνο από συνεργάτη του, κάτοικο χώρας της Β. Αφρικής, ο οποίος προσφέρθηκε να τον φιλοξενήσει, αν χρειασθεί!

Αγορά
«Νεκρή» η οικοδομή, ρεκόρ στα «λουκέτα»

Τη χειρότερη περίοδο των τελευταίων τριών δεκαετιών, τουλάχιστον, βιώνει η αγορά ακινήτων. Παρά το γεγονός ότι οι τιμές των κατοικιών έχουν μειωθεί έως και κατά 50% από την έναρξη της οικονομικής κρίσης, εντούτοις η ζήτηση παραμένει αναιμική, η οικοδομική δραστηριότητα έχει υποχωρήσει κατά 75% από το 2007 και το 2012 πάμε για νέο αρνητικό ρεκόρ.

Την ίδια ώρα, η αγορά «γονατίζει». Μόνο στον χώρο της ένδυσης/υπόδησης η συρρίκνωση έχει φτάσει στο 50% συγκριτικά με το 2007, με την αξία της να υπολογίζεται σε περίπου 3,5 δισ. ευρώ από 7 δισ. προ πενταετίας. Υπολογίζεται ότι τη διετία 2009-11, ο τζίρος υποχώρησε 30%. Στο μεταξύ, το 2011 λειτουργούσαν 68.000 λιγότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις έναντι του 2010, ενώ άλλες 63.000 βρίσκονται φέτος κοντά στο κλείσιμο. Σύμφωνα και με τα επίσημα στοιχεία, τα «λουκέτα» είναι περισσότερα πλέον από τις επιχειρήσεις που κάνουν έναρξη. Βάσει των στοιχείων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου, το α΄ τρίμηνο του 2012 άνοιξαν 8.361 επιχειρήσεις, ενώ το ίδιο διάστημα έκλεισαν 10.315 επιχειρήσεις, δηλαδή διέκοψαν τη λειτουργία τους 1.954 περισσότερες απ' όσες ξεκίνησαν να λειτουργούν. Τέλος, ιλιγγιο προκαλεί ο αριθμός των εμπορικών επιχειρήσεων που προσέφυγαν, μόνο την τελευταία διετία, στις διατάξεις του άρθρου 99. Ενδεικτικά: Ριντένκο, Γλου, Puma Hellas, Alex Pak, diana Χαρτοποιία Θράκης, Κου-Κου, Planet Home, Λ. Γαβαλάς, Φάννυ και Alsinco.

Το σενάριο της «μαύρης Δευτέρας»...

Αποφασισμένοι να κλιμακώσουν τις αντιδράσεις τους οι Ευρωπαίοι από την επόμενη ημέρα των ελληνικών εκλογών

Του ανταποκριτή μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΝΙΚΟΥ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Το κλειδί είναι η λέξη «καταγγελία» σημειώνει έμπειρος αξιωματούχος της Κομισιόν, σε ερώτηση της «Κ» για την πιθανότητα εξόδου της χώρας μας από την Ευρωζώνη την επαύριο των εκλογών. Αν ο νέος πρωθυπουργός χρησιμοποιήσει τον συγκεκριμένο όρο για το Μνημόνιο στον επινίκιο λόγο του το βράδυ της ερχόμενης Κυριακής και την επόμενη ημέρα σημειωθεί επιδρομή στις ελληνικές τράπεζες από ανήσυχους (ακριβέστερα: πανικόβλητους) καταθέτες, τότε «σε αφήνω να φανταστείς την απάντηση που θα πάρει όταν ζητήσει βοήθεια από την ΕΚΤ, ώστε να μη "σκάσει" το ελληνικό τραπεζικό σύστημα», συμπληρώνει, υπό την προϋπόθεση της ανωνυμίας.

Ακόμη και στην περίπτωση, όμως, που οι πολίτες διατηρήσουν την ψυχραιμία τους και δεν εκπληρωθεί το ακραίο αυτό σενάριο, στο οποίο όλα θα έχουν ουσιαστικά τελειώσει το απόγευμα της Δευτέρας 18 Ιουνίου, η Ευρωζώνη είναι αποφασισμένη να κλιμακώσει τις αντιδράσεις της, το τελευταίο δεκαήμερο του Ιουνίου, ανάλογα με τη στάση της επόμενης ελληνικής κυβέρνησης και να μας εξαναγκάσει σε αποχώρηση από το κοινό νόμισμα, σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι συμπεφωνημένες δεσμεύσεις του Δεύτερου Προγράμματος Προσαρμογής.

«Ιδανικό» χρονοδιάγραμμα

Το χρονοδιάγραμμα, άλλωστε, είναι «ιδανικό» για μια τέτοια κλιμάκωση: Το Eurogroup και το Ecofin συνεδριάζουν στο Λουξεμβούργο στις 21-22 Ιουνίου, ενώ στις 22 Ιουνίου θα πραγματοποιηθεί στη Ρώμη μίνι συνάντηση κορυφής μεταξύ των ηγετών της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Γαλλίας. Η τακτική σύνοδος κορυφής της Ε.Ε. είναι προγραμματισμένη για τις 28-29 Ιουνίου, ενώ το Eurogroup συγκαλείται εκ νέου στις 9 Ιουλίου, όταν θα εξαντλούνται πιθανότατα και τα τελευταία αποθέματα ρευστότητας του ελληνικού κράτους. Αν μέχρι τότε το Μνημόνιο και οι εφαρμοστικοί του νόμοι οδεύουν προς ακύρωση στη Βουλή, τότε είναι απολύτως βέβαιο ότι η επόμενη δόση από τα χρήματα του μηχανισμού στήριξης δεν θα καταβληθεί. Και επειδή κανένα κράτος δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς ρευστότητα (η Ελλάδα έχει πρωτογενές έλλειμμα, το οποίο δεν μπορεί να καλυφθεί από πουθενά αλλού, αφού είναι αποκλεισμένη από τις αγορές), η χώρα μας θα αναγκαστεί να τυπώσει υποκατάστατο νομίσματος, δηλαδή υποσχετικές έναντι οφειλών σε ευρώ (IOUs). Επί της ουσίας, η σταδιακή απεμπλοκή από την Ευρωζώνη θα έχει τότε ξεκινήσει.

Σε ό,τι αφορά τις ελληνικές τράπεζες, δεν αποκλείεται να συνεχίσουν να λαμβάνουν κάποιας μορφής στήριξη, με εγγύηση μέρους ή του συνόλου των καταθέσεων σε ευρώ, ανάλογα πάντα τόσο με τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης, όσο και σε συνάρτηση με τις εξελίξεις στην υπόλοιπη Ευρωζώνη.

Οι ίδιοι έχουν διαμηνύσει σε αλλεπάλληλες δημόσιες παρεμβάσεις τους όλες τις προηγούμενες εβδομάδες οι ηγέτες της Ευρωζώνης και της Ε.Ε., η συνέχιση της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας δεν μπορεί να συνεχιστεί σε περίπτωση μη τήρησης των δεσμεύσεων. Οι οικονομικές επιπτώσεις μιας τέτοιας εξέλιξης δεν θα είναι φυσικά αμελητέες, αλλά όπως έχει επισημανθεί τόσο σε ανώνυμες τοποθετήσεις, όσο και σε δημόσιες δηλώσεις ανώτατων αξιωματούχων (π.χ. επίτροπος Ντε Γκουχτ, Βόλφγκανγκ Σόιμπλε), η Ευρωζώνη έχει λάβει τα μέτρα της και έχει κάνει τις απαραίτητες τεχνικές προετοιμασίες, ώστε να απορροφήσει τους κραδασμούς. Μάλιστα, ενδεχόμενη έξοδος της Ελλάδας θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως βολικός καταλύτης για την άμεση επιτάχυνση των διαδικασιών τραπεζικής, οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης της υπόλοιπης Ευρωζώνης ή μέρους αυτής.

Τα άλλα 16 Κοινοβούλια

Εξάλλου, ακόμη και αν η καγκελάριος Μέρκελ δεν ήθελε να πάρει το ρίσκο της διάσπασης του ευρώ, δεν θα είναι σε θέση να πείσει τους πολίτες της Γερμανίας να συνεχίσουν να δανείζουν την Ελλάδα με επιτόκιο μικρότερο του 3% και ευνοϊκότατο χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής, χωρίς καμία δέσμευση από την Αθήνα για μηδενισμό των ελλειμμάτων και αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Χωρίς τέτοια δέσμευση, το διάστημα για το οποίο η Ελλάδα θα χρειάζεται δάνεια θα γίνει ουσιαστικά απροσδιόριστο, με φυσικό αποτέλεσμα την «εξέγερση» βουλευτών και ψηφοφόρων όχι μόνο στη Γερμανία, αλλά και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης.

Υπό αυτήν την έννοια, όσο δυσβάσταχτο οικονομικά είναι το κόστος της εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ, άλλο τόσο δυσβάσταχτο πολιτικά είναι το κόστος της παραμονής της στο ευρώ αν το Μνημόνιο πεταχτεί στα σκουπίδια. «Μερικές φορές, οι Έλληνες δίνουν την εντύπωση ότι διαπραγματεύονται μεταξύ τους, σαν να μην υπήρχαν άλλα 16 Κοινοβούλια στην Ευρωζώνη», καταλήγει ο αξιωματούχος της Κομισιόν που μίλησε στην «Κ».

Τι συνεπάγεται μια πτώχευση της Ελλάδας

THE ECONOMIST

Το ενδεχόμενο μιας ελληνικής εξόδου θα μπορούσε να συμβεί είτε νωρίτερα είτε να συνεχίσει να μας απασχολεί για κάποιο διάστημα ακόμα, ή και να αποτραπεί. Ωστόσο, η εβδομάδα μετά τις ελληνικές εκλογές στις 17 Ιουνίου εξακολουθεί να φαίνεται ως η ώρα που θα κορυφωθεί ο εξουθενωτικός πυρετός της Ευρωζώνης και θα καταστεί σαφής η διάγνωση του ασθενούς.

Μία άτακτη έξοδος από το ευρώ θα μπορούσε να οδηγήσει, σύμφωνα με τους οικονομολόγους της UBS, σε συρρίκνωση του ελληνικού ΑΕΠ μεταξύ 40% και 50% κατά το πρώτο έτος. Εκτός αυτού, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα επωμίζονταν τις ζημίες από τα δάνεια προς την Ελλάδα μέσω των πακέτων διάσωσης. Από την πλευρά της, η ΕΚΤ είναι εκτεθειμένη για δύο βασικούς λόγους. Κατ' αρχάς, λόγω των αγορών ομολόγων αξίας 40 δισ. ευρώ στις οποίες προχώρησε μετά τη διάσωση του Μαΐου του 2010 προκειμένου να καθησυχάσει τις αγορές. Κατά δεύτερον, η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλει στην ΕΚΤ κοντά στα 130 δισ. ευρώ από το διευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών TARGET 2, ποσό το οποίο θα μετατραπεί σε πραγματικό χρέος στο ενδεχόμενο ελληνικής εξόδου. Εκτός αυτού, η ελληνική κυβέρνηση οφείλει στις κυβερνήσεις και τα ιδρύματα της Ευρωζώνης κεφάλαια 290 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τους οικονομολόγους της Barclays, ποσό που δύσκολα θα επιστρεφόταν.

Αντίστοιχα, στα τέλη του 2011, ελληνικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά όφειλαν στις ξένες τράπεζες περίπου 69 δισ. ευρώ. Οι πρόσφατες εκτιμήσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάνουν λόγο για συρρίκνωση του ΑΕΠ της Ευρωζώνης κατά 0,3% φέτος και κατά 1% το 2013. Ο οικονομολόγος της ING Μαρκ Κλιφ υπολογίζει ότι μία ομαλή ελληνική έξοδος θα οδηγούσε σε περαιτέρω συρρίκνωση του ΑΕΠ φέτος κατά 1,6%. Οι υπόλοιπες οικονομίες της ευρωπαϊκής περιφέρειας θα δέχονταν το μεγαλύτερο πλήγμα, σε αντίθεση με τη Γερμανία, το ΑΕΠ της οποίας θα ενισχυόταν κατά 0,7% το 2012 και κατά 1,7% το 2013.

Οι απώλειες στο ΑΕΠ των χωρών της Ευρωζώνης, ακόμη και της Γερμανίας, μπορεί να φθάσουν στο 8,9%.

Επιπλέον, το τείχος προστασίας το οποίο υποτίθεται ότι θα προστατεύσει από τη μετάδοση της κρίσης δεν έχει σχεδιαστεί για εκροές καταθέσεων ούτε είναι επαρκές για τις ανάγκες των μεγάλων οικονομιών. Στην τρέχουσα μορφή του, το προσωρινό ταμείο στήριξης EFSF διαθέτει μη δεσμευμένα διαθέσιμα ύψους 250 δισ. ευρώ που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για την παροχή χρηματοδότησης προς τις κυβερνήσεις που έχουν χάσει την πρόσβαση στις αγορές ή που βρίσκονται αντιμέτωπες με απαγορευτικά υψηλά επίπεδα δανεισμού. Ο μόνιμος μηχανισμός στήριξης (ESM) θα τεθεί μεν σε εφαρμογή τον Ιούλιο, αλλά ακόμα δεν έχει επικυρωθεί από αρκετές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Γερμανίας. Ακόμα και όταν αυτό συμβεί, η νέα δανειοδοτική ικανότητα των δύο μηχανισμών θα φτάνει έως τα 500 δισ. ευρώ, και θα συμπληρώνεται από ενδεχόμενη στήριξη έως και 430 δισ. δολαρίων από το ΔΝΤ. Πέρα από την επάρκεια των ταμείων, υπάρχει το πρόβλημα της επιλογής πάνω σε τι μπορούν να ξοδευτούν τα κεφάλαιά τους. Αν χρησιμοποιηθούν για την άμεση διάσωση εμπορικών τραπεζών, τότε θα μπορούσαν να σπάσουν τον ολέθριο κύκλο στον οποίο ασταθείς τράπεζες χρησιμοποιούν για την ενίσχυσή τους τα κεφάλαια οριακά φερέγγυων κυβερνήσεων. Αλλά όπως έχουν τα πράγματα, δεν θα επιτραπεί ούτε στο EFSF ούτε στο ESM να το πράξουν.

Αυτό αφήνει την ΕΚΤ ως το τελευταίο προπύργιο. Η τράπεζα θα μπορούσε να αγοράσει άλλη μια φορά ομόλογα, αν και η συγκεκριμένη στρατηγική θα ήταν λιγότερο αποτελεσματική από πριν. Εκτός αυτού, θα μπορούσε να προσφέρει απεριόριστη ρευστότητα μέσω ενός ακόμα μεγάλου προγράμματος μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης. Ωστόσο αυτό θα συνεπαγόταν την ενίσχυση της έκθεσης των κεντρικών τραπεζών σε όλο και μεγαλύτερους κινδύνους. Σε περίπτωση που ούτε τα κεφάλαια διάσωσης αλλά ούτε η ΕΚΤ καταφέρουν να πράξουν τα απαραίτητα, τότε ενδέχεται να ακολουθήσει μια ευρύτερη διάλυση, η οποία θα ήταν καταστροφική ακόμα και για τον ευρωπαϊκό πυρήνα, με τις επιπλέον απώλειες στο ΑΕΠ των χωρών της Ευρωζώνης να υπολογίζονται στο 8,9%. Αυτή τη φορά δεν θα γλίτωνε ούτε η Γερμανία, η οποία θα αντιμετώπιζε συρρίκνωση 8,2% στο ΑΕΠ της, καθώς το αναγεννημένο ισχυρό μάρκο θα αποτελούσε πρόβλημα για τους εξαγωγείς της χώρας. Στο σύνολο της πρώην Ευρωζώνης θα επικρατούσε μαζικό κύμα πτωχεύσεων, καθώς οι επιχειρήσεις θα βρίσκονταν αντιμέτωπες με ένα σενάριο που είτε θα τους οφείλονταν χρήματα σε υποτιμημένο νόμισμα είτε θα χρωστούσαν χρήματα σε ανατιμημένο νόμισμα.

Οι νομισματικές ενώσεις έχουν ραγίσει και κατά το παρελθόν, ωστόσο καμία δεν είχε το μέγεθος, τη φιλοδοξία και τον βαθμό διασυνδέσεων της Ευρωζώνης.

Κι όμως υπάρχουν κάποιοι, εντός και εκτός Ελλάδος, που υποστηρίζουν ότι η έξοδος από το ευρώ είναι λύση.

Συναγερμός σε όλη την Ευρωζώνη

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΩΚΟΥ**

Μπορεί οι συστάσεις προς την Ελλάδα να έχουν περιορισθεί ελέω προεκλογικής περιόδου, καθώς οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι δεν θέλουν να φανεί ότι επιχειρούν να επηρεάσουν το εκλογικό αποτέλεσμα. Ωστόσο, αυτό δεν εμπόδισε την Παρασκευή τον πρόεδρο των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα να απευθυνθεί στους Έλληνες, καλώντας τους «να συνειδητοποιήσουν ότι εάν εγκαταλείψουν το ευρώ, θα περάσουν ακόμη μεγαλύτερα δεινά».

Οι Ευρωπαίοι, πάντως, περιορίζονται να εκφράζουν την ελπίδα ή την επιθυμία τους η Ελλάδα να παραμείνει στην Ευρωζώνη - μία έκφραση, βέβαια, που εμμέσως πλην σαφώς επιρρίπτει την ευθύνη της απόφασης στους ίδιους τους Έλληνες, ανάλογα με τη στάση της κυβέρνησης που θα εκλέξουν την ερχόμενη Κυριακή απέναντι στο Μνημόνιο. Αυτή τη θέση εξέφρασε για μία ακόμη φορά την Παρασκευή η Γερμανίδα καγκελάριος Αγκελα Μέρκελ, προσθέτοντας ότι προϋπόθεση για την παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη είναι «η μελλοντική ελληνική κυβέρνηση να σεβαστεί το Μνημόνιο που έχει συμφωνήσει η χώρα» με την τρόικα. Οπως πρόσθεσε, «το Μνημόνιο είναι η βάση για μια ευνοϊκή εξέλιξη και πρέπει να το πούμε καθαρά σε όλους όσοι διεκδικούν την εκλογή τους στην Ελλάδα».

Και αυτή δεν είναι μόνο η σκληρή γερμανική στάση: οι Ευρωπαίοι ηγέτες δήλωσαν στην άτυπη σύνοδο κορυφής του Μαΐου ότι «θέλουμε την Ελλάδα στην Ευρωζώνη, σεβόμενη όμως τις δεσμεύσεις της». Ακόμη και ο νεοεκλεγείς Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Ολάντ, ο οποίος δηλώνει έτοιμος να παρέχει βοήθεια στην Ελλάδα, είτε σε τεχνικό είτε σε πολιτικό επίπεδο, για την επαναδιαπραγμάτευση κάποιων όρων του Μνημονίου, επίσης τονίζει ότι θα πρέπει η χώρα να σεβασθεί τα συμφωνηθέντα.

Οσο για τον Ιταλό πρωθυπουργό Μάριο Μόντι, σύμφωνα με την εφημερίδα Il Messaggero, σχεδιάζει «αντίσταση» στη φερόμενη επιθυμία της Γερμανίας να «θυσιάσει» την Ελλάδα ώστε να επιτευχθεί στη συνέχεια ένας συμβιβασμός για τη σωτηρία της υπόλοιπης Ευρωζώνης, υπό το βάρος των δραματικών εξελίξεων. Αν μη τι άλλο, το πρόγραμμα του κ. Μόντι περιλαμβάνει μια συνάντηση με τον Γάλλο ομόλογό του την ερχόμενη Πέμπτη, ενώ μετά τις ελληνικές εκλογές, στις 23 Ιουνίου, έχει συγκαλέσει μία μίνι σύνοδο, στην οποία εκτός από τον κ. Ολάντ θα συμμετάσχουν επίσης η κ. Μέρκελ και ο Ισπανός πρωθυπουργός Μαριάνο Ραχόι, επιχειρώντας να διαμορφώσει το πλαίσιο μιας συμφωνίας στη σύνοδο κορυφής, μία εβδομάδα αργότερα. Σύμφωνα με το κύριο άρθρο του περιοδικού Economist, «εκτός Γερμανίας έχει διαμορφωθεί συναίνεση περί του τι χρειάζεται για να διατηρηθεί το ενιαίο νόμισμα: στροφή από τη λιτότητα στην ανάπτυξη, μια τραπεζική ένωση και μια περιορισμένη έκδοση κοινού χρέους ώστε να δοθεί στις οικονομίες της περιφέρειας ο χρόνος να μειώσουν το χρέος τους».

Οι δηλώσεις Μέρκελ και Ολάντ, τα σχέδια του Ιταλού πρωθυπουργού Μάριο Μόντι και η μίνι σύνοδος στις 23 Ιουνίου.

Σε αυτό το πλαίσιο, έχει νόημα η ελπίδα που εκφράζουν η Ελλάδα να κρατηθεί στην Ευρωζώνη, ώστε να επωφεληθεί από τη λύση, καθώς μάλιστα Ελληνες και ξένοι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι μια έξοδος από την Ευρωζώνη θα είχε μεγάλο κοινωνικό κόστος. Ο νομπελίστας οικονομολόγος Μάικλ Σπενς προειδοποίησε για «σεληνιακό τοπίο» σε περίπτωση εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ, σε ένα σενάριο κατά το οποίο «ό,τι κινείται φεύγει από τη χώρα» και «βραχυπρόθεσμα επικρατεί το χάος». Από ελληνικής πλευράς, ο κ. Γιάννης Σφακιανάκης κάνει λόγο για «εθνική αυτοκτονία» με άρθρο του στους Financial Times, ενώ προβλέπει ότι θα υπάρξουν σοβαρές ελλείψεις σε βασικά εισαγόμενα αγαθά. Ακόμη και όσοι πρεσβεύουν ότι η Ελλάδα δεν έχει άλλη λύση από το να φύγει από την Ευρωζώνη, όπως οι νομπελίστες οικονομολόγοι Μάρτιν Φέλντσταϊν και Πολ Κρούγκμαν, αναγνωρίζουν ότι αυτό θα έχει πολύ μεγάλο οικονομικό κόστος.

Υπάρχουν και «οι φίλοι της δραχμής»

Των **ΜΠΑΜΠΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ** *και* **ΤΑΣΟΥ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ**

«Αν όλα πάνε ανάποδα, η Ελλάδα δεν θα έχει άλλη λύση παρά να εκδώσει το δικό της νόμισμα», εξηγούν όσοι, ψύχραιμοι, διαβλέπουν το ενδεχόμενο να υπάρξει πολιτική εμπλοκή μετά τις εκλογές, η οποία θα εξελιχθεί σε οικονομική κατάρρευση. Η «φυγή προς τη δραχμή» είναι η νέα εκδοχή παλαιότερων συναφών απόψεων. Πριν από περίπου δύο χρόνια το «λόμπι της δραχμής» πρότασσε την άποψη ότι η επιστροφή στο εθνικό νόμισμα θα διευκόλυνε τον λαό να προσαρμοστεί, θα βοηθούσε τις εξαγωγές και θα επέτρεπε τη συνολική επαναδιαπραγμάτευση με την Ευρώπη.

Μεταξύ των πρώτων που είχαν αναφερθεί σε μια «ευρύτατη όσο και περίεργη συμμαχία που σπρώχνει την Ελλάδα έξω από το ευρώ, που περιλαμβάνει Γερμανούς καθηγητές Οικονομικών, πολιτικούς της άκρας Δεξιάς και άκρας Αριστεράς, τραπεζίτες επενδυτικών οίκων στο Λονδίνο και Ελληνες επιχειρηματίες» ήταν ο Νόρμπερτ Βάλτερ, οικονομολόγος της Deutsche Bank. Αυτά συνέβησαν το 2009. Ο μεγαλοεπενδυτής Τζορτζ Σόρος επανέφερε το θέμα τον περασμένο Ιανουάριο. Περιέγραψε «ένα ισχυρό γκρουπ επιχειρηματιών που επιθυμεί την έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ» και περιέλαβε σε αυτό «ιδιοκτήτες εφημερίδων και συγκροτημάτων, που προτιμούν να πληρώσουν τους φόρους τους σε δραχμές παρά σε ευρώ».

Ο μόνος γνωστός, επειδή ο ίδιος το επέλεξε, εκδότης εφημερίδων, ιδιοκτήτης τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών μέσων, ήταν και παραμένει ο κ. Γιώργος Κουρής. Δεν το έκρυψε ποτέ, αν και δεν φαινόταν να πιέζει ανοικτά τους συνεργάτες του, προκειμένου να επαναλαμβάνουν τις δικές του «καθαρές κουβέντες». Οσο η κοινή γνώμη έδειχνε σαφή εχθρότητα στην περιπέτεια μιας σφοδρά υποτιμημένης δραχμής, όλοι, ακόμη και οι «επαφές» του κ. Κουρή, ήσαν προσεκτικοί. Τα πράγματα πήραν διαφορετική τροπή όταν έρευνα στην εφημερίδα Real News έδειξε ότι ένας στους δύο Ελληνες είναι αντίθετος στην παραμονή στο ευρώ, αν αυτό προϋποθέτει την πλήρη εφαρμογή του Μνημονίου.

Τι υποστηρίζουν, ποιοι είναι, εντός και εκτός ελληνικών συνόρων και σε τι αποσκοπούν.

Βρέθηκε τότε ο αποδοτικός συνδυασμός. Η κοινή γνώμη έπρεπε να πειστεί για τρία πράγματα. Πρώτον, οι Ευρωπαίοι «μπλοφάρουν» με τις δόσεις. Δεύτερον, οι εξουθενωμένοι –από τους φόρους και την ανεργία– νοικοκυραίοι έπρεπε να ελπίσουν σε «κούρεμα» των τραπεζικών τους δανείων. Η κυρία Κατσέλη, από υπεύθυνη για την οικονομία του κ. Παπανδρέου, βρέθηκε στο πλευρό του κ. Τσίπρα. Τρίτο ισχυρό όπλο ήταν η αναγόρευση της επαναδιαπραγμάτευσης σε «όπλο», που θα έβαζε ο λαός στα χέρια των υπερήφανων πολιτικών «του». Για να συμβεί αυτό, έπρεπε να υπάρξει σαφής εντολή, να γίνουν δηλαδή εκλογές.

Η ευκαιρία εμφανίστηκε όταν ο κ. Γ. Παπανδρέου επιχείρησε να εξέλθει ο ίδιος από το παράθυρο του δημοψηφίσματος. Οι αντιστάσεις όσων έχουν εξασφαλίσει τη σωρευμένη περιουσία τους, τα πολλά τελευταία χρόνια, σε διεθνείς επενδύσεις είναι μικρότερες. Η ζωηρή πολιτική συζήτηση βοήθησε τους «φίλους της δραχμής» να εκθέσουν και τα πολύ ενδιαφέροντα και πολύ πραγματικά επιχειρήματα, τα οποία πιστεύουν οι ίδιοι ότι συνηγορούν στην έξοδο από το ευρώ. Τα πρόσωπα που παρουσίασαν το κυβερνητικό πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ, δίπλα στον κ. Τσίπρα, επελέγησαν προσεκτικά.

Η παρουσία του κ. Π. Λαφαζάνη, διαπρύσιου υποστηρικτή της διαφυγής στη δραχμή, δεν αντισταθμίστηκε από τις προσεκτικές διατυπώσεις του κ. Γ. Δραγασάκη. Αλλωστε, κανείς από τους εισηγητές δεν έδειξε ενδιαφέρον να αναπτύξει με πειστικό τρόπο γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ θα έκανε τα πάντα για να κρατήσει την χώρα στο ευρώ. Συγκεκριμένα, ο κ. Δραγασάκης ισορρόπησε με τον εξής τρόπο: «Δική μας επιλογή δεν είναι η έξοδος από το ευρώ, ούτε όμως μπορούμε να συναινέσουμε στη συνέχιση μιας πολιτικής η οποία δεν εγγυάται την επιβίωση της κοινωνίας και της χώρας». Αβίαστα προκύπτει το συμπέρασμα ότι μπορεί η ομάδα Τσίπρα να μιλά για το ευρώ, αλλά δεν δεσμεύεται κιόλας ότι θα επιμείνει στη στάση αυτή, σε περίπτωση που κρίνει ότι κινδυνεύει η «επιβίωση της κοινωνίας».

Η τοποθέτηση αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον όσων θα κερδίσουν χοντρά αν το εκκρεμές του ΣΥΡΙΖΑ δείξει ότι τα λαϊκά συμφέροντα κινδυνεύουν από τις μνημονιακές δυνάμεις και τους δυσβάστακτους όρους. Θα αντιληφθούμε πολύ καλά την επαναφορά στο προσκήνιο των «φίλων της δραχμής» αν το «σκίσιμο του Μνημονίου» οδηγήσει την κοινωνία σε αδιέξοδο, επειδή θα έχει εξαφανιστεί το χρήμα από παντού. Οσοι επενδύουν στην εγκατάλειψη του ευρώ, γνωρίζουν ότι ο συνδυασμός «καταγγελία Μνημονίου και υπέρογκες υποσχέσεις» είναι ένα στοίχημα που πολλαπλασιάζει τα κέρδη τους.

Πέντε μικροί «δράκοι» γύρω από την οικονομία

Η αλήθεια για δανεισμό, κούρεμα, συντάξεις, μετενέργεια και βοήθεια από τους τρίτους

Των **ΜΠΑΜΠΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΟΨΙΝΗ, ΣΩΤΗΡΗ ΝΙΚΑ**

Οι μύθοι δεν τελειώνουν. Ούτε και η συζήτηση, την οποία, ευτυχώς, προκαλούν. Με τους πέντε ακόμη «δράκους», που ακολουθούν, ολοκληρώνεται η προσπάθεια να θυμηθούμε πως τα πράγματα δεν είναι όπως φαίνονται. Ιδιαίτερα όταν κάποιοι τα χρησιμοποιούν για να μας πείσουν ότι όλα είναι εύκολα, αρκεί να...

1 «Αν σταματήσουν τα δάνεια του Μνημονίου από την Ευρώπη, θα μας βοηθήσουν με δάνεια χώρες όπως η Ρωσία και η Κίνα»

Πρόκειται για μύθο που στο πρώτο μισό του έρχεται απευθείας από τις πρώτες ημέρες του ελληνικού κράτους, ενώ στο δεύτερο σκέλος του καλλιεργήθηκε μερικούς μήνες πριν η Ελλάδα υποχρεωθεί να μπει στο Μνημόνιο. Είναι επίσης σωστό ότι το κυπριακό τραπεζικό σύστημα έλαβε πρόσφατα μικρό δάνειο σταθεροποίησης. Μετά όμως τις ζημίες που προκάλεσε το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων και ανάλογες ζημίες από δάνεια, η Κύπρος ετοιμάζεται να προσφύγει σε κοινή ευρωπαϊκή βοήθεια, επειδή οι τράπεζές της αναζητούν για την ανακεφαλαιοποίησή τους ποσό όχι μεγαλύτερο των 2 δισ. ευρώ. Η Ελλάδα χρειάζεται πολύ μεγαλύτερα ποσά και μόνον σε ανθρωπιστική βοήθεια μπορεί κανείς να ελπίζει. Πρόσφατα, στο πλαίσιο της συνάντησης των 7 μεγάλων κρατών (G7), οι αρχηγοί και των δύο κρατών ξεκαθάρισαν ότι η Ελλάδα πρέπει να τηρήσει τις συμφωνίες που έχει με την Ευρωπαϊκή Ενωση και το ΔΝΤ. Το πραγματικό ενδιαφέρον από τις χώρες αυτές βρίσκεται σε επενδύσεις στην Ελλάδα και εξαγορές ελληνικών μονάδων που προτείνονται προς ιδιωτικοποίηση. Ομως, οι ίδιοι που καλλιεργούν τον μύθο της «από μηχανής βοήθειας», είναι εκείνοι που αρνούνται με πείσμα την οποιαδήποτε πώληση κρατικής περιουσίας. Κατά τα λοιπά, η υποστήριξη της Ελλάδας μπορεί να γίνει απευθείας στη διεθνή αγορά ομολόγων και μάλιστα σε εξαιρετικά χαμηλές τιμές. Ωστόσο, ελάχιστοι αγόρασαν ελληνικά ομόλογα το 2011 ή σήμερα. Μετά το PSI και την ελάφρυνση του χρέους τα νέα ελληνικά ομόλογα διαπραγματεύονται στο 10% της αξίας τους. Δηλαδή, ένα ομόλογο ονομαστικής αξίας 100 ευρώ πωλείται στα 10 ευρώ και κανείς δεν ενδιαφέρεται...

2 «Η λιτότητα στην Ελλάδα έχει σοβαρές επιπτώσεις στις εξαγωγές της Γερμανίας. Ιδιαίτερα στις στρατιωτικές προμήθειες».

Η λιτότητα στην Ελλάδα έχει επιπτώσεις στους κατοίκους της. Η Γερμανία δεν πρόκειται να πληγεί ιδιαίτερα. Τα νούμερα δεν αφήνουν αμφιβολίες. Το 2011 η Ελλάδα αγόρασε το 0,48% των συνολικών γερμανικών εξαγωγών. Πριν από την κρίση, το μερίδιο της Ελλάδας στις γερμανικές εξαγωγές ήταν κοντά στο 0,8% του συνόλου. Ακόμη κι αν σταματούσαν εντελώς, η ζημιά θα ήταν μικρή στο σύνολο της γερμανικής οικονομίας. Αλλωστε, η Γερμανία είναι η μεγαλύτερη εξαγωγική δύναμη στην Ευρώπη. Επομένως, ενώ είναι βέβαιο ότι η κατάρρευση της Ελλάδας θα συνταράξει τη διεθνή οικονομία, από το καλάθι των γερμανικών πωλήσεων θα έλειπε ένα πολύ μικρό κομμάτι.

3 «Το χρέος δεν μειώθηκε μετά το κούρεμα».

Η αλήθεια είναι ότι κουρεύτηκε αρχικό χρέος 199 δισ., το οποίο μειώθηκε σε 92,2 δισ. Αρα το κούρεμα ανήλθε σε 106,4 δισ. Δυστυχισμένοι μάρτυρες όσοι είχαν παρόμοια ομόλογα. Ομως, είναι αλήθεια ότι το συνολικό χρέος δεν μειώθηκε κατά το ίδιο ποσό. Γιατί χρειάστηκε να δανειστούμε 25 δισ. για να καλυφθεί η ζημιά που προκάλεσε το κούρεμα στις τράπεζες. Προσέξτε τα στοιχεία, που δημοσιεύονται για πρώτη φορά στον διπλανό πίνακα. Η κεντρική κυβέρνηση είχε αναλάβει, μέχρι την 30ή Απριλίου, χρέη ύψους 304,4 δισ. ευρώ. Πριν από το PSI το χρέος ήταν 368 δισ. ευρώ. Για να μειωθεί κατά 53,5% το χρέος των 199 δισ., εκδόθηκαν νέα ομόλογα για το υπόλοιπο (62,6 δισ. συν 29,6 δισ.) και να πληρωθούν οι τρέχοντες τόκοι (4,8 δισ). Επιπλέον, έπρεπε να καλυφθεί η τρύπα που άνοιξε στις τράπεζες, ώστε οι καταθέτες να είναι ασφαλείς (25 δισ.). Στο μεταξύ, μέχρι πέρυσι, πήραμε 73,6 δισ. από το πρώτο Μνημόνιο, με τα οποία εξοφλήσαμε παλαιά δάνεια και καλύψαμε το κρατικό έλλειμμα. Παρομοίως πήραμε άλλες δύο δόσεις εφέτος (7,5+3,3 δισ.). Ενα άλλο μέρος των χρεών μας βρίσκεται πλέον στα χέρια της ΕΚΤ και άλλων ευρωπαϊκών κεντρικών τραπεζών, από τότε, πριν από το Μνημόνιο, που είχαν αγοράσει ελληνικά ομόλογα με την ελπίδα να μην καταρρεύσει η αγορά ομολόγων.

4 «Αν καταργηθεί το Μνημόνιο θα αποκατασταθούν οι συντάξεις στα παλαιά τους επίπεδα».

Η προεκλογική υπόσχεση για αποκατάσταση των συντάξεων θα αποδειχθεί μύθος εάν δεν μπορέσουν οι επιχειρήσεις και οι απασχολούμενοι να τροφοδοτήσουν με νέους πόρους τα ασφαλιστικά Ταμεία. Εάν η ίδια η πραγματική οικονομία δεν χρηματοδοτήσει το σύστημα καμία αύξηση, ακόμη και αν νομοθετηθεί, δεν είναι δυνατόν να γίνει. Αλλωστε, οι μεγάλες διαρροές πόρων από το ασφαλιστικό σύστημα προέρχονται από την αύξηση της ανεργίας. Τουλάχιστον 350.000 πρόσθετοι πρώην εργαζόμενοι, σε σχέση με το επίπεδο ανεργίας πριν από την κρίση, σταμάτησαν να χρηματοδοτούν τα συνταξιοδοτικά Ταμεία. Σήμερα το ΙΚΑ εξασφαλίζει πόρους για την κύρια σύνταξη μόνο από εσωτερικό δανεισμό. Στα επικουρικά, που έχουν ενοποιηθεί στο ΙΚΑ-ΕΤΕΑΜ, οι υπάρχοντες πόροι υπολογίζεται ότι επαρκούν μόνο για ενάμισι έτος. Ακόμη και οι φορείς που λειτουργούν ως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου οδηγούνται σε μείωση παροχών. Και όλα αυτά με την προϋπόθεση ότι η κατάσταση εξελίσσεται όπως προβλέπει το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα και ότι η χρηματοδότηση του κράτους με τα χρήματα των μνημονιακών δανείων παραμένει όπως έχει σχεδιαστεί.

5 «Με την κατάργηση της μετενέργειας θα μειωθούν οι μισθοί κατά 40%».

Οι συμβάσεις, κάποτε, τελειώνουν. Με τη μετενέργεια, ακόμη κι αν οι διαπραγματεύσεις για μια νέα σύμβαση δεν προχωρήσουν κι επομένως καταργηθεί η σύμβαση, μισθοί, επιδόματα και άλλοι όροι, «παγώνουν». Για όσο καιρό διαρκεί η μετενέργεια. Δηλαδή, με το παλαιό σύστημα, έξι μήνες. Με την αλλαγή στον νόμο, η μετενέργεια λήγει, σταδιακά, για όλες τις συμβάσεις. Αρχικώς, η μετενέργεια καταργήθηκε σε περίπου 10 συμβάσεις, η ισχύς των οποίων είχε λήξει πριν από καιρό. Μέχρι τις αρχές του 2013 θα λήξει και των υπολοίπων.

Η ρύθμιση για τη μετενέργεια υποχρεώνει τις δύο πλευρές, συνδικάτα εργαζομένων και εργοδοτών, να διαπραγματευτούν. Από εκείνη τη διαπραγμάτευση θα βγουν οι νέοι όροι των συμβάσεων. Η ρύθμιση, από μόνη της, δεν δίνει το δικαίωμα στις επιχειρήσεις να μειώσουν τις αμοιβές όσο το θέλουν, χωρίς τη σύμφωνη γνώμη καθενός εργαζομένου. Σε αντίθεση με αυτό που συνήθως πολλοί πιστεύουν, το πραγματικό «όπλο» που μπορούν να χρησιμοποιήσουν ορισμένες επιχειρήσεις για να προσλάβουν με χαμηλότερες αμοιβές, είναι η μεγάλη ανεργία. Οσο αυτή μεγαλώνει, τόσο ευκολότερο γίνεται για τις επιχειρήσεις να μειώνουν το κόστος τους με εντελώς νόμιμο τρόπο. Με την έννοια αυτή, το καλύτερο θα ήταν, όπως έχει συμβεί σε άλλα κράτη, να υπάρξει συμφωνημένη, δηλαδή κατόπιν διαπραγματεύσεων, προσαρμογή των συμβάσεων.

ΑΠΟΨΗ

Η κρίση στο Νότο και το Βερολίνο

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΛΥΓΕΡΟΥ**

Με την Ισπανία να παραπαίει και την Ιταλία να διολισθαίνει στη ζώνη του κόκκινου, οι εξελίξεις φαίνεται να επιβεβαιώνουν τα χειρότερα σενάρια. Η κρίση της Ευρωζώνης είναι κρίση επιβίωσης. Το γεγονός αυτό έχει ανοίξει τη συζήτηση, με αποτέλεσμα να μπαίνουν πια στο τραπέζι προτάσεις που μέχρι τώρα ήταν απαγορευμένες. Δεν λαμβάνονται, όμως, οι αποφάσεις που μπορούν να αντιστρέψουν το κλίμα. Το βασικό εμπόδιο είναι η άρνηση του Βερολίνου να συναινέσει σε λύσεις που θα μεταφέρουν βάρη των αδύναμων κρίκων στους ώμους της Ευρωζώνης.

Η ισπανική κρίση φέρνει το κόμπο στο χτένι. Δανειζόμενη με πολύ υψηλά επιτόκια και αντιμετωπίζοντας μια ολοένα διογκούμενη φυγή καταθέσεων και ευρύτερα κεφαλαίων, η κυβέρνηση Ραχόι ζητάει το κλυδωνιζόμενο τραπεζικό σύστημα να στηριχθεί κατευθείαν από ευρωπαϊκούς μηχανισμούς. Η γερμανική άρνηση, όμως, κατά πάσα πιθανότητα θα την οδηγήσει να ακολουθήσει την πεπατημένη και να ζητήσει την ένταξη της Ισπανίας στον μηχανισμό διάσωσης, παρότι το δημόσιο χρέος της είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο της Γερμανίας.

Το Βερολίνο αρέσκεται να παρουσιάζει την κρίση ως αποτέλεσμα αποκλειστικά κακής δημοσιονομικής διαχείρισης των χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Κακή διαχείριση υπήρξε και λειτούργησε ως παράγοντας επιδείνωσης, αλλά η βασική αιτία της κρίσης είναι συστημική. Το ευρώ είναι ένα κοστούμι ραμμένο στα μέτρα των ισχυρών οικονομιών, αλλά προορισμένο να φορεθεί από διαφορετικούς σωματότυπους. Γι' αυτό και είχε πολύ διαφορετικές επιπτώσεις στις οικονομίες των χωρών-μελών. Από το ευρώ επωφελήθηκαν οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες. Στις ημέρες της ευημερίας το γεγονός αυτό είχε επικαλυφθεί. Η κρίση, όμως, το έβγαλε στην επιφάνεια.

Η διάχυτη ανασφάλεια ωφελεί βραχυπρόθεσμα τη γερμανική οικονομία. Οταν, όμως, η Γερμανία δανείζεται (10ετές) με επιτόκιο μικρότερο του 1,2%, ενώ η Ισπανία δανείζεται με περισσότερο από 6% και η Ιταλία με λίγο λιγότερο, η Ευρωζώνη δεν μπορεί να πάει μακριά. Οι διαφορές στο κόστος δανεισμού ανοίγουν περαιτέρω την ψαλίδα στους κόλπους της.

Πολύ περισσότερο όταν το γερμανικής έμπνευσης φάρμακο της μονοδιάστατης λιτότητας βαθαίνει την κρίση και οξύνει αντί να αμβλύνει τις εσωτερικές αποκλίσεις. Πιστή στον ιδιοτελή δογματισμό της, όμως, η κυβέρνηση Μέρκελ επιμένει στη συνταγή της μονοδιάστατης λιτότητας και των αυστηρών κυρώσεων. Δέχεται να συζητήσει την κοινοτικοποίηση των βαρών που σήμερα συντρίβουν τους αδύναμους κρίκους μόνο εάν δρομολογηθούν βήματα δημοσιονομικής και πολιτικής ενοποίησης ή για την ακρίβεια εάν γίνει αποδεκτή η γερμανική ηγεμονία.

Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι η Ελλάδα θα θυσιασθεί για να χρησιμοποιηθεί η θυσία της ως καταλύτης για να γίνουν όλα όσα δεν γίνονται τώρα για τη διάσωση της Ευρωζώνης. Εάν υπάρχει αυτό το σχέδιο, πίσω του δεν βρίσκονται όσοι επιδιώκουν την εμβάθυνση, αλλά οι κύκλοι που θεωρούν πως ό, τι ήταν να κερδίσει η Γερμανία από το ευρώ ουσιαστικά το έχει κερδίσει και ως εκ τούτου δεν έχει λόγο να βάλει το χέρι στην τσέπη.

Πράγματι, μια μειοψηφική μερίδα της γερμανικής άρχουσας τάξης θεωρεί ότι είναι προτιμότερο να διακινδυνεύσει την επιβίωση του ευρώ από το να πληρώσει ένα λογαριασμό που γίνεται ολοένα και μεγαλύτερος. Αυτός είναι ο λόγος που ερωτοτροπούν με την ιδέα να σπρώξουν την Ελλάδα εκτός ευρώ, με το επιχείρημα ότι εί-

Η Γερμανία ωφελείται βραχυπρόθεσμα γι' αυτό επιμένει στη συνταγή της λιτότητας και των αυστηρών κυρώσεων.

ναι μαύρη τρύπα. Εάν σπάσει ο ελληνικός κρίκος, όμως, θα προκληθεί καταστροφικό ντόμινο. Δεν θα προκύψουν μόνο χρηματικές απώλειες από την αναπόφευκτη στάση πληρωμών. Οι αγορές θα επιτεθούν βίαια στην Ισπανία και στην Ιταλία, ανεβάζοντας απότομα τα επιτόκια δανεισμού τους.

Ορισμένοι άλλοι εκτιμούν ότι υπό την πίεση του κινδύνου τελικώς το Βερολίνο θα αναγκασθεί να πράξει ό, τι είναι αναγκαίο για να σωθεί η Ευρωζώνη. Αυτό είναι πιθανό, αν και η πείρα καταδεικνύει ότι η Μέρκελ εξαντλεί όλα τα περιθώρια πριν κάνει το παραμικρό βήμα. Η καθυστέρησή της, όμως, μειώνει την αποτελεσματικότητα κάθε βήματος. Με άλλα λόγια, η γερμανική αντίσταση συντηρεί τη συστημική κρίση και συνεχώς ανεβάζει το κόστος επίλυσής της.

Ο εγκλωβισμός των οικονομιών της ευρωπαϊκής περιφέρειας στον φαύλο κύκλο της ύφεσης έχει αναζωπυρώσει την καχυποψία των αντίστοιχων λαών για τις προθέσεις του Βερολίνου. Γι' αυτό και η εκλογή Ολάντ τροφοδότησε ελπίδες ότι μπορεί να προκαλέσει ρήγμα και να διαφοροποιήσει το κυρίαρχο δόγμα της λιτότητας. Μπορεί η Γερμανία να είναι με διαφορά η οικονομικά ισχυρότερη χώρα-μέλος, αλλά δεν μπορεί να ασκήσει τον ηγετικό ρόλο της στην Ευρώπη χωρίς να έχει εξασφαλίσει τη συμπόρευση της Γαλλίας. Ειδικά τώρα που τόσο η Ρώμη όσο και η Μαδρίτη φαίνεται να διαμορφώνουν μέτωπο με το Παρίσι.